

**FORMAREA INIȚIALĂ ȘI CONTINUĂ A CADRELOR DIDACTICE,
PENTRU PROMOVAREA EXCELENȚEI ARTISTICE LA VÂRSTELE TIMPURII**

**INITIAL AND CONTINUOUS TRAINING OF TEACHERS TO PROMOTE ARTISTIC
EXCELLENCE AT EARLY AGES**

EUGENIA MARIA PAȘCA,
conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Arte „George Enescu“, Iași, România

Includerea problematicii educației copiilor supradotați în formarea inițială a cadrelor didactice poate fi obligatorie sau opțională. În anumite țări, în care instituțiile de învățământ superior se bucură de o autonomie mai mare, decizia este lăsată la latitudinea acestora. Problema educației copiilor supradotați și modul său de abordare este o temă obligatorie în formarea inițială a cadrelor didactice.

Cuvinte-cheie: cadre didactice, educație artistică, copii supradotați, politică educațională.

Including issues of giftedness in initial teacher training may be compulsory or optional. In some countries, the higher education institutions enjoy greater autonomy, the decision is left to their discretion. Giftedness and its approach is a mandatory topic in the initial training of teachers.

Keywords: teachers, art education, gifted children, educational policy.

Cadrelor didactice pot juca un rol foarte important în identificarea, sprijinirea și evaluarea măsurilor educaționale ce răspund nevoilor *copiilor și tinerilor supradotați* și talentați. Indiferent de *politica educațională* adoptată la nivel național pentru încurajarea *educației copiilor și tinerilor supradotați*, este important de analizat modul în care *cadrelor didactice* sunt formate pentru a lucra în mod curent cu tineri ce posedă potențial și abilități excepționale.

Concepte și politici privind formarea inițială și continuă a cadrelor didactice din perspectiva excelenței artistice

Includerea problematicii *educației copiilor supradotați* și talentați în formarea inițială a *cadrelor didactice* poate fi obligatorie sau opțională. În anumite țări din Europa, în care instituțiile de învățământ superior se bucură de o autonomie mai mare, decizia este lăsată la latitudinea acestora. Problema *educației copiilor supradotați* și talentați și modul de abordare este o temă obligatorie în formarea inițială a cadrelor didactice în aproape jumătate din țările incluse în studiul Eurydice din 2006¹. În restul țărilor, tema este opțională sau nu se face referire la ea în recomandările oficiale, exceptând Lichtenstein și Comunitatea Germanofonă a Belgiei (în învățământul secundar), unde formarea *cadrelor didactice* se face în străinătate.

Pentru a familiariza viitoarele *cadre didactice* cu problematica copiilor și elevilor cu abilități superioare, există diferite modalități de abordare. Tema poate fi tratată ca **disciplină separată** sau poate fi integrată la alte discipline (de exemplu, ca parte a unui curs despre predarea diferențiată sau despre cerințele educaționale speciale în general). Două țări (Grecia și Slovenia) au abordat tema dintr-o dublă perspectivă: tratarea sa în module speciale și integrarea în teme mai generale. În Germania, Letonia, Austria și Slovacia, problema *educației copiilor supradotați* este tratată numai ca disciplină separată.

Abordarea integrată (subiectul este abordat într-un cadru tematic mai larg, prin intermediul altor discipline orientate în general către educabilii cu cerințe educaționale speciale sau către metodele de predare diferențiată în clasele normale) este preferată în jumătate din țările vizate. În zece dintre țări, modul de diseminare a cunoștințelor despre educația *copiilor supradotați* și de promovare a acestora nu este menționată în recomandările oficiale. În cele 17 țări în care subiectul este inclus la alte discipline, includerea se face în general la formarea pentru predarea diferențiată. Marea Britanie (Scoția) adoptă o abordare similară la cursurile despre asigurarea nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale. În Slovenia, educația *copiilor supradotați* este inclusă într-un context mai general al problemelor psihologice.

Ca disciplină **fără referințe în documentele oficiale/autonomie instituțională** remarcăm existența cursurilor pe această temă și modul de abordare care se află la latitudinea instituțiilor formatoare. În țările în care conținutul modulelor de formare inițială a *cadrelor didactice* se află la discreția instituțiilor ce le oferă, situația variază foarte mult de la o țară la alta. Totuși, în general, în recomandările oficiale din aceste țări, de exemplu, în standardele de calificare din Marea Britanie (Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord), sunt specificate scopurile generale ale formării și anumite instrucțiuni de urmat.

În 18 țări, profesorii din învățământul primar și secundar pot urma cursuri de formare continuă pe tema *educației copiilor supradotați* și talentați. În majoritatea cazurilor, oferta acestor cursuri variază foarte mult. Oferta a devenit din ce în ce mai bogată datorită interesului crescut al *cadrelor didactice* pentru această temă. În două țări (Malta și Norvegia) cu o *politică educațională* ce urmărește satisfacerea nevoilor tuturor copiilor și care nu au adoptat măsuri specifice pentru *copii supradotați*, nu există nici un fel de formare continuă pe tema educației acestor copii. În Malta nu există recomandări în această problemă nici în cadrul formării inițiale a *cadrelor didactice*. De asemenea, nici în Danemarca, Grecia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Finlanda, Suedia sau Islanda nu e prevăzută problema la cursurile de formare continuă.

Cursurile de formare continuă pot fi oferite de diferite organisme. Pe lângă organizațiile guvernamentale de formare continuă, uneori și universitățile oferă astfel de cursuri. În câteva țări, Consiliul European pentru Abilități Superioare (ECHA) organizează de asemenea cursuri de formare recunoscute la nivel european. Filiala cehă a ECHA oferă servicii de orientare, organizează workshop-uri pentru specialiști și urmărește sensibilizarea părinților, profesorilor și altor persoane interesate de problema copiilor cu talente speciale. Cu toate acestea, nu organizează cursuri de formare pentru calificare la nivel european (Diploma ECHA). Mai multe Măsurile educaționale specifice pentru promovarea tuturor formelor de excelență în școlile din Europa organizații naționale specializate pe problema promovării *educației copiilor supradotați* oferă cursuri de formare (recunoscute sau nu) și informații pe această temă.

În mai multe țări (precum Republica Cehă, Spania, Franța, Portugalia și Slovenia), cursurile speciale sunt disponibile pentru specialiștii în psihologie educațională din școli. Acesta este mai ales cazul țărilor în care evaluarea multidisciplinară joacă un rol important în procesul de identificare. Anumite cursuri sunt de asemenea destinate *cadrelor didactice* care predau în clasele sau școlile pentru *copiii supradotați*. În ceea ce privește subiectele pe care aceste module de pregătire le abordează, unele se axează pe modul în care pot fi identificați *copiii supradotați*, altele se concentrează mai mult pe cerințele lor educaționale, iar altele pe identificarea măsurilor educaționale corespunzătoare nevoilor lor. Uneori pot fi abordate și probleme mai specifice, precum creativitatea. Cât despre durata cursurilor de formare, este important de precizat marea varietate a prevederilor și, prin urmare, a scopului de a continua studiul *educației pentru copiii supradotați*. Unele cursuri sunt relativ scurte (numai o zi sau câteva zile), în timp ce altele pot duce la o a doua specializare (studii postgraduale), ca în Ungaria, Slovacia, Marea Britanie (Anglia, Scoția și Irlanda de Nord).

Astfel de cursuri nu sunt obligatorii în cadrul formării continue din majoritatea țărilor europene. Pe de altă parte, formarea continuă însăși este obligatorie în majoritatea țărilor, iar peste tot, *cadrele didactice* pot să aleagă teme de formare în concordanță cu preocupările și nevoile lor. Totuși, trebuie menționate două excepții. În Marea Britanie (Anglia), coordonatorii supradotați și talentați din programul *Excelență în Orașe* au fost formați pentru *educația elevilor supradotați* și talentați. Aceeași metodă se aplică *cadrelor didactice* din Slovacia care predau în clasele separate pentru tineri cu potențial deosebit. În cele din urmă, trebuie precizat faptul că în câteva țări există organisme private sau publice specializate în asistența copiilor cu potențial deosebit. Aceste organizații pot furniza sprijin pentru *cadre didactice* și școli, să ofere cursuri de formare și să determine- sau să ajute la stabilirea- celor mai potrivite măsuri educaționale pentru fiecare elev în parte. Astfel de organisme există, de exemplu, în Belgia (Comunitățile Franceză și Germană, Spania, Irlanda, Olanda, Austria, Polonia, Portugalia și Marea Britanie).[1]

Actualitatea românească privind formarea inițială și continuă a *cadrelor didactice* din perspectiva excelenței artistice

În sistemul educațional românesc, problematica educației pentru excelență, respectiv privind *educația tinerilor supradotați*, capabili de performanță înaltă, a fost legiferată prin **legea nr. 17/2007**. Astfel sunt făcute precizări că profesorii din unitățile de învățământ pentru *copiii supradotați*, capabili de performanță înaltă, beneficiază de cursuri de formare metodologică, care să le permită să răspundă nevoilor de informare-îndrumare ale copiilor pe traseele alese din oferta diferențiată pe arii curriculare. Sunt precizate strategiile didactice și metodele de predare care se adaptează formelor specifice de organizare a procesului instructiv-educativ necesar supradotaților, capabili de performanță înaltă, prin accelerarea studiilor de specialitate în multiple forme, înființarea de grupe sau clase speciale și a unor module diferențiate și individualizate de studii.

Formarea *cadrelor didactice* necesare instruirii copiilor capabili de performanță înaltă, se face pe baza unor programe de pregătire care vor cuprinde curriculumul și metodologiile didactice opti-

me pentru educarea și instruirea acestora, ținând cont de natura și nevoile lor. Obiectivele specifice în evaluarea procesului instructiv-educativ din învățământul diferențiat se stabilesc prin standarde curriculare aprobate de Ministerul Educației, la întocmirea cărora vor fi consultate organizațiile nonguvernamentale și/sau instituțiile cu experiență, competență și capacitate de expertiză în acest domeniu.

Durata pregătirii *cadrelor didactice* va fi de minimum 60 de ore pe an, pentru profesorii care lucrează în centre specializate, și de minimum 30 de ore pe an, pentru profesorii care lucrează în școli cu clase specializate și care au aderat la programele de pregătire în *educarea tinerilor supradotați*, capabili de performanță înaltă. Formarea continuă certificată a *cadrelor didactice* se realizează prin programe de perfecționare în domeniul psihopedagogiei *tinerilor supradotați*, capabili de performanță înaltă, acreditate conform normativelor în vigoare și metodologiilor validate pe plan internațional de către organizațiile de profil. În acest sens este înființat *Centrul Național de Instruire Diferențiată*.

Formarea inițială a *cadrelor didactice* din învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, cuprinde cursuri, seminarii, lucrări practice, conferințe, publicații de specialitate, educație post-universitară (masterat, doctorat), educație la distanță, forumuri profesionale. Această pregătire se va adresa atât profesorilor care lucrează în centre specializate, în clase specializate, studenților din anii finali sau studenților masterali sau doctorali ce intenționează să lucreze în programele de *educare a copiilor supradotați* și talentați, cât și altor categorii ce doresc o instruire în acest domeniu. Ceea ce rămâne important este că inițierea și performanța artistică se începe la vârste timpurii, în școli de profil, cu profesori pregătiți în acest sens [2, p. 30-34].

Concluzii

Cât despre problematica formelor de excelență în formarea *cadrelor didactice*, situația diferă foarte mult mai ales în raport cu modul ei de abordare. În câteva țări există cursuri separate pe această temă, în altele subiectul este inclus la alte discipline, în timp ce în altele nu există nici un fel de recomandări speciale pentru această problematică, din cauza autonomiei considerabile acordate instituțiilor de formare. Mai multe țări au raportat interesul tot mai crescut al *cadrelor didactice* față de tinerii capabili de excelență, iar mai multe sisteme legislative sunt în curs de amendare, cu scopul de a le oferi *tinerilor supradotați* și talentați un spectru mai larg de măsuri educaționale speciale. Este interesant de văzut dacă pe viitor cercetările și inovațiile din educație vor deschide noi orizonturi în acest domeniu și, mai ales, care vor fi rezultatele diferitelor *politici educaționale* aflate deja în curs.

Referințe bibliografice

1. BENITO, Y. *Copiii supradotați. Educație, dezvoltare emoțională și adaptare socială*. Iași: Polirom, 2003.
2. MITESCU LUPU, M; PAȘCA E.M. Inovații ale parteneriatului școală-universitate în programele românești de formare inițială a cadrelor didactice. În: *Journal of Educational Sciences*, no.1/2010, Universitatea de Vest, Timișoara, p. 30-34.